

ANDRÉ VAILLANT, *Manuel du vieux slave, tome I. Grammaire.*

Seconde édition revue et augmentée, Paris, Institut d'Études slaves,
1964, 389 p.

Considerată ca temelie a studiilor de slavistică, limba slavă veche a stat în atenția unora din cei mai de seamă slaviști, printre care savantul francez André Vaillant. Nu demult a apărut ediția a II-a din volumul I al celebrului *Manuel du vieux slave* (ediția I-a, publicată în 1948 a fost tradusă și în limba rusă¹).

Precum spune autorul în prefață (p. 10), în ediția a II-a, revăzută și completată, a corectat greșelile de tipar și de redacție, a înlăturat omisiunile, a adăugat materialul furnizat de o nouă despuere a textelor și a adus la zi indicațiile bibliografice.

Ca structură, ediția de față nu diferă de cea precedentă decât în două puncte: a) prin adăugarea unui paragraf în plus numerotat 123 bis, intitulat *Altération du système des cas*, în care A. Vaillant precizează că în slava veche „folosir. le cazurilor sînt complexe dar regulate...și, în principiu, nu se întîlnește confuzia dezinelențelor cazuale, iar exemplele sporadice întîlnite în manuscrise sînt doar greșeli ale copiştilor și nu primele trăsături ale reducerii ulterioare a flexiunii nominale din bulgaro-macedoneană” (p. 192); b) prin adăugarea unui indice de cuvinte studiate (p. 381—382), în care — precum spune autorul — sînt incluse numai cele care prezintă un real interes și care nu pot fi găsite ușor prin consultarea tablei de materii.

Profesorul A. Vaillant, bazat pe cunoașterea profundă a materiei, a adus însă o serie de precizări, completări și îndreptări de detaliu, consecință firească a cercetărilor și rezultatelor obținute în specialitate în ultimii 15 ani. Astfel, din numeroasele completări care rețin atenția, cităm cîteva pe care le înșirăm în ordinea paginilor lucrării.

1. În limba slavă veche exista tendința ca substantivele nume de orașe care în limba greacă erau de genul feminin să se adapteze la declinarea masculină, ca în cazul lui *солоуна* (p. 117).

2. Pronumele *ѣ* și *ѡ* se puteau postpune unui substantiv și chiar se puteau suda cu acesta, dar păstrîndu-și mai mult sau mai puțin valoarea de pronume demonstrativ. În slava veche există „momeala” — cum îl numește autorul — a unui articol nehotărît *ѣ динѣ* care însă nu constituia altceva decât condițiile care vor permite lui *ѣ* postpus să se dezvolte în medio-bulgară în articolul hotărît (p. 141).

3. Apariția lui *ѣ* în *Codex Marianus* și *Cartea lui Sava* sub influența lat. *unus* marchează începutul dezvoltării articolului nehotărît „un” în limbile slave.

4. În mod special trebuie relevate completările aduse la capitolul închinat *cazurilor*, cum ar fi: a) genitivul-acuzativ (p. 177—178); b) genitivul adverbial (p. 182—183); c) instrumentalul calității (p. 190—191).

Relevăm și unele precizări prețioase.

1. Tratatul călugărului Hrabr care ne-a parvenit în slavonă, a fost compus în greacă (p. 12)

2. Deși anii erau socotiți după era bizantină, conform calendarului religios, la slavi anul civil începea la 1 martie. De asemenea unele cronografe păstrează pentru datele vechi amintirea erei creștine primitive (conform căreia creația lumii se stabilește cu 5500 de ani înaintea erei noastre, p. 24).

În bibliografia numită de autor „sumară”, prof. A. Vaillant a introdus de fapt cele mai importante lucrări care au văzut lumina tiparului în perioada care s-a scurs între cele două ediții (De pildă: primele 7 fascicule din *Slovník jazyka staroslověnského* publicat de Academia de Științe a Cehoslovaciei, L. Sadnik și Aitzetmüller, *Handwörterbuch zu den altkirchenslavischen Texten*; N. S. Trubețkoi, *Altkirchenslavischen Grammatik*; Herbert Brauer, *Slavische Sprachwissenschaft*, etc.

Cu o afirmație nu putem fi totuși de acord. În legătură cu cele mai vechi inscripții, Prof. A. Vaillant, după ce afirmă că numai inscripția țarului Samuil poartă dată — anul 993, adaogă „o inscripție anterioară din 943 este de autenticitate îndoieală” iar alta, de la Preslav, poate fi datată în jurul anului 970” (p. 14). Este totuși un fapt incontestabil că în anul 1950 — cu prilejul unor săpături în satul Mircea Vodă din Dobrogea s-a descoperit o inscripție fragmentară datînd

¹ Ediția rusă intitulată *Руководство по старославянскому языку* tradusă de V. V. Borodici s-a publicat la Moscova în anul 1952 sub redacția lui V. N. Sidorov care a și prefațat-o (p. 3—12).